

М. Т. Степико, В. П. Степико

Народний капіталізм

НАРОДНИЙ КАПІТАЛІЗМ – теорія, що обґрунтовує трансформацію капіталізму в новий суспільний лад. Виникла у 1940-х рр., набула поширення у 1950-х рр. Засн. – амер. економіст М. Надлер, італ. економіст М. Сальвадорі, зх.-нім. економіст і держ. діяч Л. Ерхард. Теорію Н. к. розглядають як альтернативу олігархіч. капіталізму. Вона сконцентрувала у собі низку концепцій: «дифузії власності», «революції управлінців», «революції у прибутках», що відображають деякі важливі тенденції розвитку сучас. капіталізму. Центр. місце у теорії Н. к. посідає положення про «дифузю власності», або «демократизацію капіталу». З розвитком капіталізму поступово змінюється структура капіталіст. власності. Якщо капіталізму доби вільної конкуренції була притаманна індивід. приватна власність, то сучас. капіталізму – різноманітність форм власності (індивід., акц., монополіст., держ.). Провід. формою підприємств, а отже і форм власності, є акціонерна. Збільшення кількості підприємств акц. форми, розповсюдження акцій серед насел. багато економістів розглядали як «дифузю» (розпорошення) власності. Амер. економісти А. Берлі, Дж. Гелбрейт та ін. стверджували, що в умовах сучас. капіталізму триває безперервне зростання кількості дрібних акціонерів, які почали значно впливати на діяльність корпорацій. Це було зумовлено тим, що остан. часом великі компанії форсували продаж частки акцій найбільш кваліфіков. робітникам і службовцям (напр., у США кількість власників акцій у 1952–70 зросла з 6,5 до 30,9 млн осіб, що становило бл. 15 % всього насел. країни). На думку теоретиків Н. к., демократизація капіталу відбувається ще й тому, що будь-яке АТ є достатньо демократ. організацією: акціонери беруть участь у щоріч. зборах, заслуховують звіти правління, обирають новий склад правління тощо. Важливою складовою теорії Н. к. є сформована амер. соціологом Дж. Бернгеймом концепція про «управлінську революцію», що потім знайшла свій розвиток у працях А. Берлі, Г. Мінса та ін. економістів і соціологів. Згідно з цією концепцією капіталісти є номінал. власниками, а вся повнота влади в акц. компаніях перейшла до найманих управлінців – менеджерів, які є «довіреними особами народу» і здійснюють керівництво в інтересах всього суспільства. Ця теорія також відображає реальні процеси у розвитку капіталізму: відокремлення капіталу-власності від капіталу-функції, розмежування власності й управлін. діяльності. Водночас автори концепції «управлінської революції» ігнорують питання про характер власності. Капіталісти як власники підприємств наймають управлінців, які керують підприємствами в

інтересах капіталістів, забезпечують їм макс. прибутки, а перехід контрол. пакету акцій до ін. власника майже завжди має наслідком заміну менеджерів. Складовий елемент теорії Н. К. – теорія «революції в доходах». Її прихильники стверджують, що у розвинутих капіталіст. країнах відбувся принцип. переворот у розподілі нац. доходу, суть якого полягає у поступ. зближенні доходів різних верств і класів. Знач. зусиль для обґрунтування теорії «революції в доходах» доклав лауреат Нобелів. премії з економіки С. Кузнець. За його підрахунками, питома вага доходів 1 % насел. США (найвищої групи) у 1919–38 становила 13 %, а у 1948 знизилася до 9 %. Питома вага доходів «верхніх» 5 % насел. за цей період знизилася з 25 % до 18 %. Виходячи із цих показників, С. Кузнець зробив висновок про системат. зниження доходів вищих груп населення. Однак амер. економісти і соціологи доводили, що ці розрахунки зроблені лише на підставі заявлених доходів та не враховують нерозподілених прибутків, використаних на нагромадження, утворення різних фондів тощо. Серед найбільш відомих і успішних прикладів проведення політики Н. К. – Велика Британія за часів прем'єрства М. Тетчер.

Рекомендована література

1. E. Johnston. America unlimited. New York, 1944;
2. G. K. Funston. America embraces a people's capitalism. New York, 1956;
3. M. Salyadori. The economics of freedom American capitalism today. London, [1959]; A. Berle. The American economic republic. New York, [1963]; M. Nadler. People's capitalism. New York, 1996;
4. Соскін О. Модель народного капіталізму і національні економічні інтереси України // Нар. газ. 1999. № 8.

Бібліографічний опис:

Народний капіталізм / М. Т. Степико, В. П. Степико // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71191>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).